

ผู้แปลในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้ ๔ สมัย ดังนี้

- ๑) สมัยศรีอยุธยา
- ๒) สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- ๓) สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง พ.ศ. ๒๔๓๕
- ๔) สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๔)

๓.๑ สมัยศรีอยุธยา

ผู้แปลในประเทศไทยนับแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ส่วนมากล้วนเป็นผู้ที่พระมหากษัตริย์มีพระราชดำรัสสั่งให้แปล และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงโปรดการกวีนิพนธ์ในการแปลเรื่องมหาชาติคำหลวงรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ตามที่สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพทรงอธิบายไว้ (๒.๓.๑) ว่าให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตในกรุงศรีอยุธยาเป็นผู้แปล^๑ ในบทพระราชนิพนธ์มหาชาติคำหลวงตอนจบก็ศัพท์พจน์ที่มีข้อความอ้างไว้ดังนี้

"เลือกถ้วนผู้ปรีชาวิพนธ์ ในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโน้น"^๒

ผู้แปลครั้งกรุงศรีอยุธยาในสมัยต่อ ๆ มาทั้งในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรมและรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ทรงมีพระราชดำรัสให้แต่ง (แปล) อาทิเช่น พระยาโหราธิบดีเรียบเรียงเรื่องจินตคามตีว่า "อาถีย์แปลจากกัมภีร์วุคโตทัยและกาพย์สาร และนำหนังสืออื่น

^๑มหาชาติกลอนเทศฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ. หน้า ๔.

^๒มหาชาติคำหลวง. (พิมพ์ครั้งที่ ๔; ธนบุรี: โรงพิมพ์สามเจริญพานิช, ๒๕๑๑).

ต่าง ๆ ที่มีอยู่เหนือกว่านั้นหรือยุคนั้นก็มากทั้งฉันท์และกลอน แดกภาพพร้อมทั้งโคลงต่าง ๆ มาเรียบเรียงไว้ในจินตมณี^๑ เจ้านายที่โปรดปรานการกรวีนิพนธ์คือ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ^๒ ทรงนิพนธ์เรื่องแปลคือ "พระมาลัยคำหลวง" และ "นันทโศภนินทุสสุรคำหลวง"^๓ ในรัชกาลนี้เจ้าฟ้าหญิงกุดเหล็กและเจ้าฟ้าหญิงมิ่งกุกก็ทรงนิพนธ์เรื่องดาหลังและวิเทนา ซึ่งเป็นเรื่องตามคำเล่าของนางเสลยชาวปัตตานี^๔

๓.๒ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๑๑)

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสร้างกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ทรงนำชนบทรวมเนียมและราชประเพณีกรุงเก่าเข้ามาใช้ ระเบียบบริหารประเทศก็ยึดหลักของกรุงศรีอยุธยาทั้งหมด พนักงานต่าง ๆ ก็ดำเนินตามแบบเก่า ในครั้งนั้นมีแพนงแปลและพนักงานแปลรวมอยู่ด้วย พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสสั่งให้กรมพระราชวังหลังแปลเรื่องไชยอัน (ชีกกกไชยอัน) เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แปลเรื่องสามก๊ก^๕ และราชาธิราช^๖ รัชกาลต่อมาทรงโปรดให้ขุนนางและเจ้านายแปลพงศาวดารจีนอีก ๓ เรื่องคือ เลียบคกก ห่องสิน และกั้งอัน ในการแปลเรื่องเลียบคกกนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีพนักงานการแปล ๑๒ คน คือ

^๑ ประชุมตำนานฉบับหลวงธรรมาภิรมย์. (ฉบับตัวเขียน). หน้า ๔.

^๒ พระประวัติพิสิฐ. เรื่องเกษม. หน้า ๓๗.

^๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถนอมพิทยางกูร. ตำนานเรื่องละครวิเทนา. (พระนคร: โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๖๔), หน้า ๘๖.

^๔ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถนอมพิทยางกูร. ตำนานเรื่องสามก๊ก. หน้า ๑๐.

^๕ วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. (พระนคร: ตมาคม ภาษาและหนังสือ, ๒๕๐๔), หน้า ๓๘๑.

กรมหมื่นนเรศโยธี

เจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์

เจ้าพระยามรราช

พระยาโชฎึกราชเศรษฐี

พระทองสือ

จมีนวิกรม

นายจาเรศ

นายเลหอรุช

หลวงลิขิตปรีชา

หลวงวิเชียรปรีชา

หลวงถาวรปรีชา และ

ขุนมหาสิทธิโวหาร

ผู้แปลในรัชสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ทรง
สันนิษฐานว่าสมัยนี้ทรงโปรดให้แปลและชำระมหานิบาต คือทศชาติ ๑๐ เรื่อง ดังกล่าวแล้วใน
๒.๓.๒.๑ หนังสือแปลทางพระพุทธศาสนา ผู้แปลในสมัยนี้มีอาทิเช่น กรมสมเด็จพระ
ปรมานุชิตีโนรต เป็นต้น^๒ ผู้แปลอื่น ๆ ไม่ปรากฏหลักฐานให้ทราบ

ผู้แปลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏว่าผู้แปลในสมัยนี้คง
แปลพงศาวดารจีนต่อมา รายนามผู้แปลมีอาทิเช่น

^๑ สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ. ตำนานเรื่องสามก๊ก. หน้า ๑๓.

^๒ นิบาตชาดกเล่ม ๔ เอกนิบาตตอนตน. หน้า ค.

หลวงพิชัยวาริ^๑

จีนบัณฑิต^๒

จีนโต^๓

จีนแผ่นดินบ้าน^๔

ผู้แปลเหล่านี้ก็ดำเนินการแปลพงศาวดารจีนในรัชกาลต่อมา อาทิเช่น หลวงพิชัยวาริ
เป็นต้น

๓.๓ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง พ.ศ. ๒๔๓๕

ผู้แปลในรัชสมัยนี้ แปลพงศาวดารจีนก็สืบเนื่องมาจากรัชกาลก่อนดังกล่าวแล้ว และมี
มีรายนามเพิ่มอีก อาทิเช่น

หลวงพิพิธภัณฑวิจารณ์^๕

นายตื่น ผู้แปลไซอิ๋ว^๖ (นายเทียนวรรณโก เรียบเรียง)

นายหยอง กรมทหารปืนใหญ่^๗ (นายเทียนวรรณโก เรียบเรียง)

ขุนเงินภาคบริวาร และ

นายชุษย์เทียม คันเวชกุล^๘

^๑ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑. ตำนานเรื่องสามก๊ก. หน้า ๑๔.

^๒ เรื่องเคียวกัน. หน้าเดียวกัน.

^๓ เรื่องเคียวกัน. หน้า ๑๕.

^๔ เรื่องเคียวกัน. หน้า ๑๖.

^๕ เรื่องเคียวกัน. หน้าเดียวกัน.

^๖ เรื่องเคียวกัน. หน้า ๑๘.

^๗ เรื่องเคียวกัน. หน้าเดียวกัน.

^๘ เรื่องเคียวกัน. หน้าเดียวกัน.

๓.๓.๑ ผู้แปลภาษาบาลี

ผู้แปลพระไตรปิฎกและชาดกในรัชสมัยนี้ ดำเนินต่อเนื่องกันไปตั้งแต่รัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ปรากฏรายพระนามและนามในตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๑๑

ผู้แปลภาษาบาลีสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึงรัชกาลที่ ๗

ลำดับที่	พระนามและนามผู้แปล	ฉายานามหรือนามจริง	วุฒิ	สำนักวัด	ชာตกเรื่องที่
๑	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา วชิรญาณวโรรส	-	-	บวรนิเวศน์	๑-๑๐
๒	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรา ลลิตวิวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	-	-	บวรนิเวศน์	๒๑-๕, ๕๒๕-๓๐, ๕๓๘-๕๑
๓	สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า	เขมาภิรโต ยัง	-	โสมนัสวิหาร	๑๑-๕
๔	สมเด็จพระวันรัตน์	วฑฺฒนโคตโต จาย	-	เบญจมาภิมิตร	๑๒-๓๐, ๕๐๕-๕๑๑
๕	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมต อมรินทร์	-	-	-	๒๒-๓๐, ๓๖-๖, ๘๖-๕๐, ๕๕๕-๖, ๕๖๖-๘
๖	พระยาคำรงราชพลขันธ์	คอน บุญนาค	ป.๗	วัดพิชัยญาติ	๓๑-๓
๗	พระธรรมไตรโลกาจารย์	อัญญ	ป.๘	ประยูรวงศ์	๓๕-๕๐

ตารางที่ ๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและนามฉายา	ฉายานามหรือนามจริง	วุฒิ	สำนักวัด	ซากกเรื่องที่
๘	พระยาวิจิตรธรรมปริวัตร	คำ พรหมกสิกร	ป.ธ.เอก	บวรนิเวศน์	๔๑-๕, ๕๑-๖๐, ๖๖๖-๘, ๖๙๑-๕
๙	พระยาปริยัติธรรมธาดา	แพ ทาดะดักขมณ	ป.๔	ราชประดิษฐ์	๕๖-๕๐
๑๐	พระราชาภิรมย์	แจ่ม บุรณนถ์	ป.๖	ราชบุรณะ	๖๑-๗๐, ๗๗, ๘๑-๑๐๐, ๑๐๑-๑๖๗, ๑๕๐, ๒๐๑-๒๖๐, ๒๓๑-๕, ๒๕๑-๒๖๐, ๒๖๙-๘๐, ๒๘๓-๔, ๒๘๘, ๒๙๐, ๔๓๒, ๔๓๕-๘, ๔๕๕-๗, ๔๗๔-๘๐
๑๑	พระยารพฐิติโกศล	บุศย์ ศรีธรรมาถ์	-	-	๗๘-๘๐
๑๒	พระยาวิญญ์สุนทร	วิม พลกุล	ป.๕	พิชัยญาติ	๘๑-๒, ๘๖-๓
๑๓	ขุนวรรมรักษ์วิจิตร	เชย ชูมากร	ป.๔	บวรนิเวศน์	๘๓-๕
๑๔	หลวงอรอดประโมจน์พงศ์พิสุทธิ	เปลื้อง ประโมจน์	ป.๖	ราชบพิธ	๑๒๘-๑๓๐
๑๕	พระยาพจนสุนทร	เรือง อติเปรมานถ์	ป.๔	ประยูรวงศ์	๑๓๑-๑๔๐

ตารางที่ ๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและนามผู้แปล	ฉายานามหรือนามจริง	วุฒิ	สำนักวัด	ซากกเรื่องที่
๑๖	พระญาณวิจิตร	สิทธิ โจนานนท์	ป.๕	เทพศิรินทร์	๑๔๗๕, ๒๘๑-๒, ๔๓๓-๔, ๕๕๕-๕๐๑
๑๗	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์	ม.ร.ว.เจริญ อิศรางกูร	-	ระฆังโฆสิตาราม	๑๕๑-๑๖๐
๑๘	พระธรรมกิติ	นาค โสภโณ	-	ระฆังโฆสิตาราม	๑๖๑-๗๐
๑๙	พระพิณจวรรณาการ	แสง สาลิตุล	ป.๖	ระฆังโฆสิตาราม	๑๗๑-๑๐๐, ๔๕๐-๕๓๓, ๕๓๖
๒๐	หลวงบำรุงเจดีย์รัฐ	เทศ วิริยรัตน์	-	จักรวรรดิ- ราชาวาส	๒๑๑-๓๐, ๒๓๖-๕๐, ๒๘๕, ๕๓๗-๓๑, ๕๕๕-๕๕๘, ๕๕๙-๓๓, ๕๕๙, ๕๕๗-๘, ๕๕๙-๕๑๐, ๕๕๗
๒๑	พระยาพศุขาธิบดี	อนัน โภมลาวรรณะ	ป.๕	ราชประดิษฐ์	๒๘๖-๗, ๒๘๕
๒๒	พระยาภักคินฤเบศร์	แก้ว สาลิตุล	-	นวดนรภัก	๒๘๖-๓๐๐
๒๓	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์	-	-	เทพศิรินทร์	๓๐๑-๓๑๐
๒๔	พระสาสนโสภณ	จตุตศสุโล แจ่ม	-	มกุฏกษัตริยาราม	๓๑๑-๑๐, เวดสันตรซากก

ตารางที่ ๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและนามผู้แปล	ฉายานามหรือนามจริง	วุฒิ	สำนักวัด	ชာดกเรื่องที่
๒๕	พระธรรมวโรดม	อุตุคโม เข่ง	-	ราชาธิวาส	๓๒๑-๓๐, เวสสันดรชาดก (วันประเวศ)
๒๖	พระพิมลธรรม	เขมจารี เขง	-	มหาธาตุ	๓๓๑-๔๐, ๕๓๗, เวสสันดรชาดก (ชูชก)
๒๗	พระธรรมปิฎก	ทิสฺสทศโก เผื่อน	-	พระเชตุพน	๓๔๑-๕, ๓๗๕-๘๐, เวสสันดรชาดก (มหาพน)
๒๘	พระมหาพร	-	ป.๕	พระเชตุพน	๓๘๑-๖
๒๙	นายจำปี	-	ป.๕	พระเชตุพน	๓๘๓-๘
๓๐	พระณาตปริยัติ	พรหมโชติ พริ้ง	ป.๕	ราชนัคคา	๓๘๕-๖
๓๑	หลวงศิริเกษธรรม	แปลก สิริเกษ	ป.๕	พระเชตุพน	๓๘๘-๕๑
๓๒	พระวิสุทฺธิโสภณ	ฉินฺทสิโร โฟ	-	มหารณ	๓๘๖-๕
๓๓	หลวงพิบูลย์บรรณกิจ	หุ่ยม อมรรักษ์	ป.๕	เบญจมนพิตร	๓๘๖-๔๐๖, ๔๐๖, ๔๐๖

ตารางที่ ๑๑ (ต่อ)

ลำดับ	พระนามและนามผู้แปล	ฉายานามหรือนามจริง	วุฒิ	สำนักวัด	ชာดกเรื่องที่
๓๔	พระธรรมโกษาจารย์	กิตฺติโสภโณ ปลด	-	เบญจมาพิตร	๔๐๓-๔๐๕, เวสสันดรชาดก (กัณฑ์มัทรี)
๓๕	พระเทพโมลี	ธมฺมปฺปโชติโก โชติ	-	พระปฐมเจดีย์	๔๐๖-๔๐๘
๓๖	นายวินทร์	-	ป.๖	เบญจมาพิตร	๔๐๓-๔
๓๗	นายควน	-	ป.๕	เบญจมาพิตร	๔๑๕
๓๘	พระธรรมคิลิก	สุนาโค นาค	-	อรุณราชวราราม	๔๓๕-๔๔, ๕๑๘-๒๐
๓๙	นายเสี่ยะ	-	ป.๕	บวรนิเวศน์	๕๕๘-๖๐
๔๐	พระเทพกวี	นายมณี	ป.๕	-	๕๖๑
๔๑	พระอุบาลีคุณูปมาจารย์	จันทสิริ เปี้ย	-	กัศยานมิตร	๕๖๔-๗๓
๔๒	หลวงศรีวรโวหาร	-	-	ราชบุรณะ	๕๘๑
๔๓	หลวงธนรักษ์	ม.ล. ชิด เสนีย์วงศ์	ป.๗	พิชัยญาติ	๕๘๔-๕

ตารางที่ ๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและนามผู้แปล	ฉายานามหรือนามจริง	วุฒิ	สำนักวัด	ชာคกเรื่องที
๔๔	นายวงศ์ ชาตุนาดี	-	ป.๕	บวรนิเวศน์	๔๘๖-๕
๔๕	นายยิ้ม ปัดทยากร	-	ป.๖	มหาธาตุ	๕๑๑-๓, ๕๓๓, ๕๔๔
๔๖	หลวงเทพครุฑานุกิจ	ทวี ธรรมรัช	ป.๕	ราชบพิธ	๕๓๑-๒, เวสสันดรชาคก (กัถณ์มหาราช)
๔๗	สมเด็จพระวันรัตน์	คิสสเทโว แพ	-	สุทัศน์	๕๓๔
๔๘	พระพรหมมุนี	อุปลิกาโส แยม	-	ราชประดิษฐ์	๕๓๕
๔๙	พระเจ้าฟ้าแอด กรมพระจันทบุรีนฤนาถ	-	-	-	๕๔๓
๕๐	พระธรรมปาโมกข์	คิสโส อ้วน	-	สุทธิจินดา นครราชสีมา	๕๔๕, เวสสันดรชาคก (กัถณ์จุลพน)
๕๑	สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์	ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์	-	บวรนิเวศน์	มหาเวสสันดรชาคก (กัถณ์หิมพานต์)

ตารางที่ ๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและนามฉายา	ฉายานามหรือนามจริง	วุฒิ	สำนักวัด	ซากกเรื่องที่
๕๒	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์	ญาณวโร เจริญ	-	-	เวสสันดรซากก (กัณฑ์กุมาร)
๕๓	พระธรรมนิเทศทวยหาญ	อัญญ์ อุกมสิลป	ป.๘	เทพศิรินทร์	เวสสันดรซากก (กัณฑ์สักกบรรพ)
๕๔	พระสารประเสริฐ	ตรี นาคะประทีป	ป.๗	เทพศิรินทร์	เวสสันดรซากก (กัณฑ์ทศพร)
๕๕	ม.จ. พรหม ลดาวัลย์	-	ป.๗	ราชบพิธ	เวสสันดรซากก (กัณฑ์นครกัณฑ์)

ที่มา นิบาตซากกเล่ม ๒๓ ภาคผนวก. (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๔), หน้า ๓๓-๑๒๗.

๓.๓.๒ ผู้แปลภาษาตะวันตก

ผู้แปลภาษาตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ผู้แปลสมัยนี้เป็นผู้แปลรุ่นแรกซึ่งส่วนมากเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาจากทวีปยุโรป และเป็นผู้ที่เคยศึกษาภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศสในประเทศนั้น ๆ มาเป็นอย่างดี นับว่าเป็นผู้ที่สามารถในการแปลและการใช้ภาษาหมาก จึงสามารถเปลี่ยนความสนใจของชาวไทยจากเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มาสู่เรื่องสารคดีและนวนิยายสมัยใหม่แบบประเทศตะวันตกได้ ดังปรากฏภาพพระนามและนามในตารางที่ ๑๒

ตารางที่ ๑๒

ผู้แปลภาษาตะวันตก

ลำดับที่	พระนามและนามผู้แปล	นามแฝง	จำนวนเรื่อง	ตัวอย่างเรื่อง
๑	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑. ศรีอยุธยา ๒. รามจิตติ ๓. วิศวพานุ ๔. ราม ๗. กรุงเทพ ๕. สถานายก ป.ก.ส.	๔๐	ปริยทรรติกาและเรื่องอื่น ๆ ใน ๒.๓.๒.๒
๒	กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์	๑. น.ป. ๒. ประเสริฐอักษร ๓. หมายพญา	๕	จดหมายเหตุกรั้งกรุงศรีอยุธยา (๒๔๕๓) พงศาวดารอังกฤษโดยย่อ (๒๔๓๖) รู้ไวยากรณ์ (๒๔๕๓) และเรื่องอื่น ๆ
๓	กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์	น.ม.ส.	๗	จดหมายจางวางหรั้า นางจิ้นคี่ฉ่า นิทานเวตาล

ตารางที่ ๑๒ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและนามฉายา	นามแฝง	จำนวนเรื่อง	ตัวอย่าง เรื่อง
๔	สมเด็จพระยาเทวะวงศาโรปกการ	-	๑	ว่าควมมิตรหรือเพื่อน (ปรัชญาของเพลโต)
๕	เจ้าพระยาภาสกรวงศ์	-	๓	บริศสุทาวนาทีโตปเทศ ตำนานสงครามจีน-ญี่ปุ่น
๖	เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี	ครูเทพ	๒	เสียบรอยกับละคอนชาฟพะเจ้า การสุขาภิบาลสำหรับบุคคลและครอบครัวเป็น ความรู้ในการต่อสู้กับศัตรูที่มองไม่เห็น
๗	พระยาอนุทูตวาท	-	๑	การบำรุงความสุขแห่งร่างกายอย่างง่าย ๆ
๘	พระยาเมธาธิบดี	-	๕	บรมเชษานุภาพแห่งความยุติธรรม วันประสูติพระองค์หญิง
๙	พระยาอนุমানราชชน	เสด็จรโภเทศ และนาคะประทีป การม ๒๔๕๕ การม ๒๔๖๐	๒๐	กามนิค โปแลนด์ราชย์ วีรบุรุษกรีก
๑๐	พระสารประเสริฐ			

ตารางที่ ๑๒ (ต่อ)

ลำดับ	พระนามและนามฉายา	นามแฝง	จำนวนเรื่อง	ตัวอย่างเรื่องแปล
๑๑	พระยาพิทักษ์ไพบรณีย์ราษฎร์	-	-	การรูดงของไซลค์ฮาโรลด์
๑๒	พระยาพิชัยศาสตร์วิธาน	พรธนะแพทย์	๓	ผิคน้ำขึ้น (แปลร่วมกับนาคะประทีป) ๒๔๖๔
๑๓	พระยาประชาภิจักรจักร	-	๑	พงศาวดารโยนก (๒๔๕๐)
๑๔	ขุนสุนทรโวหาร	-	๓	พงศาวดาร เขมร พงศาวดารมอญ พม่า พงศาวดารญวน
๑๕	หลวงวิจิตรวาทการ	วิวัฒนพฤกษา	๑	พงศาวดารเขมรมันโดยย่อ (๒๔๖๓)
๑๖	นายกิ่ง บุณนาค	-	๑	พงศาวดารนโปเลียนตอนหนึ่ง (๒๔๕๗)
๑๗	นายเพง บุณนาค (พระนายศรีสรรเพชญ์)	พ.บ.	๓	ตำนานสงครามฝรั่งเศสกับเขมรมัน (๒๔๕๕) ตำนานสงครามพุกบัวร์ (๒๔๕๖) เขมรยอห์นเบาริง (ตอนเป็นกงสุลสยาม ประจำลอนดอน)

ตารางที่ ๑๒ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและนามผู้แปล	นามแฝง	จำนวนเรื่อง	ตัวอย่างเรื่อง
๑๘	แคนมีช บร็คเค (บุตร)	—	๑	พงศาวดารฝรั่งเศสแผ่นดินโปเลียน โบนาปาท (๒๔๓๐)
๑๙	บาทหลวงคาทอลิก มอร์เกิน	—	๑	วิธีช่วยผู้ถูกขูดเจ็บในปัจจุบันทันด่วน (๒๔๕๑)
๒๐	พระยาสุรินทรราชา	แม่วัน	๑	ความพยายาม
๒๑	นางสาวละม่อม สีบุญเรือง	ยูนิเตอร์	—	พงศาวดารญี่ปุ่น พินัยกรรมประหลาด
๒๒	ม.จ.หญิง กุชกรีสุมร เกษมศรี	ที.ร.	๓ และเรื่องสั้น	เต็ดมา เกาน์แกรกกุลา เรื่องทำด้ายทำศาสนาคริสต์เตียน
๒๓	พระยาวิภากรโกศล (นายอง นาวานุเคราะห์)	หงษ์รอน	๑	เซ็นแกสมบัติ

ตารางที่ ๑๒ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและขามัญแปล	นามแฝง	จำนวนเรื่อง	ตัวอย่าง เรื่องแปล
๒๔	หลวงสารานุประพันธ์ (นายนวล ปาจินพิศม์)	-	๓	ความลับของทุ่งร้างบาดเกอรวัด ราษฎ์ทิน
๒๕	หลวงบุญมานพพาดิษฐ์	แสงทอง	๑๐	ความลับของหอสูงโบราณ ชุมความเท็จ นางอนงครากา
๒๖	หลวงอรรดเกษมภานา	คนคง	๓	ความลับในบ้านร้าง ฟาโรห์ขาวโดยคุปต์
๒๗	หลวงนิยวิจารณ์	ศรีสุวรรณ	-	ไม่ปรากฏชื่อเรื่องแปลในปัจจุบัน
๒๘	หลวงวิลาศปรีวรรณ (นายเหลี่ยม วินทุพราหมณ์กุล)	นายเหลี่ยม นกขมิ้น นกขมิ้นและนกเคาแมว	๕	พงศาวดารโรมันตอนเรียนตรี สาวสองพันปี มุนษยวานร
๒๙	หลวงสุนทรอัครราช	วินัส	-	ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง

ตารางที่ ๑๒ (ต่อ)

ลำดับที่	พระนามและนามผู้แปล	นามแฝง	จำนวนเรื่อง	ตัวอย่าง เรื่องแปล
๓๐	นายชวลิต เสงี่ยมบุตร	กุมารใหม่	-	แอมแข็งดี
๓๑	นายกิจ สารากรณี	สารดี	-	ศรีกรุงพิมพ์เรื่องแปลให้
๓๒	นายถึก รัตนพันธ์	ไทยโต	-	เด็กกำพร้า
๓๓	นายหวน สุนทรราชู	มังกรกรรฐ์	-	ไม่ปรากฏเรื่องแปล
๓๔	นายสติศย์ เสมานิด	-	๕๐	คนกับคน ความลับหวงเหลื่อง แอมเค็น
๓๕	นายชูป จาคาภิรมย์	-	-	พระนางพี่พระนางน้อง

ที่มา จากการสำรวจ

ผู้แปลสมัยนั้นบางท่านมีชีวิตอยู่ต่อมาจนปัจจุบัน แต่ผลงานแปลของผู้แปลสมัยนี้ เรื่องแปลที่พิมพ์เป็นเล่มปรากฏในปัจจุบันไม่มากนัก และเมื่อนำมาพิมพ์ซ้ำ (Reprints) บางเรื่องก็มีผู้สนใจน้อยกว่าสมัยนั้น นอกจากนี้เรื่องแปลส่วนมากก็นิยมพิมพ์ในวารสารและหนังสือพิมพ์ที่ออกในสมัยนั้น ดังปรากฏรายชื่อในบทที่ ๕ (ตารางที่ ๓๙)

๓.๔ สมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง ๒๕๑๔)

ผู้แปลในสมัยปัจจุบันเริ่มตั้งแต่หลังการปฏิวัติการปกครองในประเทศไทย เป็นระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ผู้แปลในรุ่นแรก ๆ ได้แก่ สมุท กิริโซ ชิม วีระไวทยะ และ มาลัย ชูพินิจ เป็นต้น ผู้แปลส่วนมากยังมีชีวิตอยู่จนปัจจุบันนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาตามผลงานและสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ผู้ที่มีผลงาน ดังปรากฏรายนามในภาคผนวก ข.

ผู้แปลสมัยปัจจุบันนอกจากผู้ที่มีอาชีพนักเขียน นักแปล และนักหนังสือพิมพ์แล้ว ผู้แปลส่วนมากมีอาชีพรับราชการมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ถ้านับรวมผู้แปลซึ่งรับราชการของหน่วยราชการต่าง ๆ และครูอาจารย์แล้ว จะเห็นได้ว่าผู้แปลสมัยปัจจุบันร้อยละ ๕๕.๗๖ เป็นข้าราชการ (ตารางที่ ๑๕) ผู้แปลอื่น ๆ ประกอบอาชีพเป็นนักธุรกิจ และเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทั้งราชการและองค์การทั่วไปในนครหลวงกรุงเทพมหานคร

การวิจัยเกี่ยวกับผู้แปลนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาผู้แปลตามประเภทหนังสือที่แปล ภาษาที่แปล วิธีการแปล การดำเนินการแปล และระยะเวลาที่ใช้ในการแปลหนังสือแต่ละเรื่อง การดำเนินการเพื่อการสัมภาษณ์ผู้แปลนั้น ผู้วิจัยได้ติดต่อสอบถามคำบลที่อยู่ของผู้แปลจากสำนักพิมพ์ แหล่งผลิตหนังสือ และมีตรศหายของผู้แปล กรันทราบคำบลที่อยู่จึงนัดหมายเพื่อการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ผู้วิจัยมีแบบสอบถามผู้แปล ๑ ชุด และซักถามเรื่องทั่ว ๆ ไป การรับแบบสอบถามคืนอาจจะได้รับในวันเดียวกัน แต่ส่วนมากแล้วจะได้รับคืนหลังจากนั้นประมาณ ๑ สัปดาห์

การดำเนินการสัมภาษณ์ผู้แปล ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ ตัวแทนของผู้แปลที่เลือกสุ่มตัวอย่าง (Sampling) นี้ เลือก

ผู้มีผลงานแปลมาก และผู้แปล (ภาษาเฉพาะบางภาษาที่มีผู้นิยมมาก) ที่เชี่ยวชาญภาษา
ต่างประเทศภาษาใดภาษาหนึ่งในการไปสัมภาษณ์ผู้แปลนั้น ผู้วิจัยได้ออกเดินทางไปสัมภาษณ์
ทั้งในนครหลวงกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ดังรายการละเอียดในตารางที่ ๑๓

ตารางที่ ๑๓
 ผู้แปลในจังหวัดต่าง ๆ

สถานที่	จำนวนผู้แปล	หมายเหตุ
นครหลวงกรุงเทพมหานคร	๔๖	-
พระนครศรีอยุธยา	๑	-
เชียงใหม่	๔	-
สงขลา	๑	ส่งแบบสอบถาม

ที่มา จากการสำรวจ

ในการไปสัมภาษณ์ผู้แปลในส่วนภูมิภาค ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้แปลที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ผู้แปลที่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ถึงวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๕ จำนวน ๔ คน ส่วนผู้แปลจังหวัดสงขลา ๑ คน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปให้ และได้รับคืนเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมได้มาแยกประเภทผู้แปลเป็น ๒ กลุ่ม ๆ ละ ๒๖ คน คือผู้แปลวิชาการและผู้แปลนวนิยาย ผู้แปลวิชาการเป็นผู้ชาย ๒๔ คน ผู้หญิง ๒ คน กลุ่มผู้แปลนวนิยายจำนวนผู้ชายและผู้หญิงอย่างละ ๑๓ คน ดังในตารางที่ ๑๔

ตารางที่ ๑๔

ผู้แปลแยกประเภทตามอายุและเพศ

อายุ	ผู้แปลวิชาการ			ผู้แปลนวนิยาย			รวม
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
๓๐ ปีขึ้นไป	๒	-	๒	๑	-	๑	๓
๒๕-๒๙	๑	๑	๒	๑	-	๑	๓
๒๐-๒๔	๓	-	๓	๓	-	๓	๖
๑๕-๑๙	๒	-	๒	๔	๒	๖	๘
๑๐-๑๔	๒	-	๒	-	๓	๓	๕
๕-๙	-	-	-	-	๕	๕	๕
๔-๔๔	๕	๑	๖	๓	๒	๕	๑๑
๓๕-๓๙	๕	-	๕	-	-	-	๕
๓๐-๓๔	๔	-	๔	๑	๑	๒	๖
รวม	๒๔	๒	๒๖	๑๓	๑๓	๒๖	๕๒

ที่มา จากการสำรวจ

จากตารางที่ ๑๔ จะเห็นว่าผู้แปลในปัจจุบัน ๕๒ คนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๐ ปีถึง ๕๔ ปี รองลงมาผู้แปลมีอายุ ๕๕ ปีถึง ๕๙ ปี ผู้แปลที่มีอายุมากกว่า ๖๐ ปีนี้มี ๑๒ คน ผู้แปลเหล่านี้บางท่านประกอบอาชีพเป็นนักหนังสือพิมพ์ ประจำสำนักงานแถลงข่าวต่างประเทศในประเทศไทยในปัจจุบัน ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพของผู้แปลในตารางที่ ๑๕

ตารางที่ ๑๕

ผู้แปลแยกประเภทตามอาชีพ

อาชีพ	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการหน่วยงานต่าง ๆ	๑	๓.๘๔	๓	๒๖.๕๓	๔	๑๕.๓๘
ครูอาจารย์	๑๖	๖๑.๕๓	๕	๑๘.๒๔	๒๑	๔๐.๓๘
นักเขียน นักแปล	๑	๓.๘๔	๕	๑๘.๒๔	๖	๑๑.๕๔
นักหนังสือพิมพ์	๒	๗.๖๙	๑	๓.๘๔	๓	๕.๕๓
ประจำองค์การ	—	—	๓	๑๑.๕๔	๓	๕.๕๓
บริษัท, ธนาคาร	๒	๗.๖๙	๔	๑๕.๓๘	๖	๑๑.๕๔
ข้าราชการบำนาญ	๒	๗.๖๙	๑	๓.๘๔	๓	๕.๕๓
ธุรกิจส่วนตัว	๒	๗.๖๙	—	—	๒	๓.๘๔
รวม	๒๖	๑๐๐.๐๐	๒๖	๑๐๐.๐๐	๕๒	๑๐๐.๐๐

ที่มา จากการสำรวจ

จากตารางที่ ๑๕ จะเห็นว่าผู้แปลส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๐.๓๘ ประกอบอาชีพครูอาจารย์ รองลงมาคือข้าราชการหน่วยงานต่าง ๆ ร้อยละ ๑๕.๓๘ ผู้แปลวิชาการจำนวนสูงสุดร้อยละ ๒๑.๕๒ เป็นผู้สอนในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย แต่จำนวนผู้แปลนวนิยายมากที่สุดเป็นข้าราชการของหน่วยงานอื่น ๆ

ผู้แปลประกอบอาชีพคานธุรกิจส่วนตัวมีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ ๓.๘๕ เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้แปลที่เป็นครูอาจารย์และข้าราชการ เมื่อเปรียบเทียบรายได้กับผู้ประกอบอาชีพอื่นแล้วจะมีรายได้น้อย จึงแปลวรรณกรรมเป็นงานอดิเรก การแปลวรรณกรรมโดยทั่วไปแล้วผู้แปลจะได้เงินรางวัลและค่าสมนาคุณ แม้นในบางครั้งผู้แปลมิได้มุ่งเงินค่าตอบแทน ก็ปรากฏรายละเอียดในตารางที่ ๑๖

ตารางที่ ๑๖

อัตราค่าแปลและเงินรางวัลในการแปลจากสำนักพิมพ์และหน่วยงาน

จำนวนเงินโดยประมาณ	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับ						
ตั้งแต่ ๑๖,๐๐๐ บาทขึ้นไป	-	-	๑	๓.๘๔	๑	๑.๙๖
๘,๐๐๐-๑๖,๐๐๐ บาท	๑	๓.๘๔	๓	๑๑.๕๔	๔	๙.๖๘
๖,๐๐๐-๘,๐๐๐ บาท	๔	๑๕.๓๘	๕	๓๘.๖๖	๑๓	๒๕.๐๐
๓,๐๐๐-๖,๐๐๐ บาท	๑๖	๕๖.๖๖	๑๑	๔๒.๓๐	๒๗	๕๔.๖๖
๑,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท	๔	๑๕.๓๘	๖	๒๓.๐๘	๑๐	๑๙.๖๓
ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาท	๓	๑๑.๕๔	๒	๗.๖๖	๕	๙.๖๖
ไม่ได้รับ						
ตั้งใจไม่รับค่าแปล	๒	๗.๖๖	๑	๓.๘๔	๓	๕.๙๖
เพื่อวิทยาทาน	๖	๒๓.๐๘	๐	๐.๐๐	๖	๑๒.๖๖
ได้รับเชิญจากหน่วยงาน ของราชการ, สมาคม และองค์การเป็นกรณีพิเศษ อื่น ๆ	๔	๑๕.๓๘	๒	๗.๖๖	๖	๑๑.๕๔
	๑	๓.๘๔	๑	๓.๘๔	๒	๓.๘๔

หมายเหตุ

ตอบโต้หลายคำตอบ

ผู้แปลวิชาการ ๑ คน พิมพ์เองขายเอง

ผู้แปลนวนิยาย ๑ คน แปลข่าวให้ทางราชการเผยแพร่เรื่องเมืองไทย

จากตารางที่ ๑๖ จะเห็นว่า ผู้แปดส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๔.๒๑ ได้รับเงินรางวัลและค่าสมนาคุณประมาณร้อยละ ๓,๐๐๐ บาทถึง ๖,๐๐๐ บาท รองลงมาร้อยละ ๒๕ ได้ค่าแปดเรื่อง ๆ ละ ๖,๐๐๐ บาท ถึง ๙,๐๐๐ บาท และร้อยละ ๑.๙๒ เท่านั้นที่ได้รับค่าแปดตั้งแต่ ๑๒,๐๐๐ บาทขึ้นไป และผู้แปดอธิบายว่าได้รับเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

การพิจารณาเงินรางวัลสมนาคุณผู้แปดนั้น หน่วยงานบางแห่งกำหนดตามความยากง่ายของงานแปด เช่นการแปดของสภาวิจัย กำหนดอัตราค่าแปดไว้เป็น ๓ ระดับตามความยากง่ายของงานแปด (ดูรายละเอียดอัตราค่าแปดของสภาวิจัยในภาคผนวก ก.) และการแปดของสำนักงานแอดดิงชาวอเมริกันก็ได้จ่ายเงินรางวัลสมนาคุณผู้แปดตามความยากง่ายเช่นเดียวกัน

ในด้านการส่งเสริมการแปด ควรพิจารณาถึงคุณวุฒิและประสิทธิภาพของผู้แปดอีกด้วย โดยเฉพาะการแปดงานวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้แยกผู้แปดตามคุณวุฒิไว้ในตารางที่ ๑๗

ตารางที่ ๑๓

ผู้แปลแยกตามคุณวุฒิ

คุณวุฒิ	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาเอก	๒	๒๓.๐๘	๑	๓.๘๔	๓	๑๓.๕๖
ปริญญาโท						
ในประเทศ	๒	๓.๓๐	๑	๓.๘๔	๓	๕.๓๓
ต่างประเทศ	๑๐	๓๘.๔๔	๓	๒๖.๕๔	๑๓	๓๖.๖๕
ปริญญาตรี						
ในประเทศ	๒	๓.๓๐	๔	๑๕.๓๘	๖	๑๑.๕๔
ต่างประเทศ	๒	๓.๓๐	๓	๑๑.๕๔	๕	๕.๖๓
มัธยมศึกษา ๘ (มศ. ๕)	๑	๓.๘๔	๒	๒๓.๐๘	๓	๑๓.๕๖
มัธยมศึกษา ๖ (มศ. ๓)	๒	๓.๓๐	๑	๓.๘๔	๓	๕.๓๓
วุฒิอื่น ๆ	๑	๓.๘๔	๓	๑๑.๕๔	๔	๓.๖๕
รวม	๒๖	๑๐๐.๐๐	๒๖	๑๐๐.๐๐	๕๒	๑๐๐.๐๐

หมายเหตุ ผู้แปลวิชาการ ๑ คน สำเร็จปริญญา ๓ ประโยค
 ผู้แปลนวนิยาย ๓ คน สำเร็จฝึกหัดครู ป.ม. ๑ คน, เลขานุการ ๑ คน และ
 จากโรงเรียนราษฎร์ ๑ คน

จากตารางที่ ๑๗ ผู้แปลสำเร็จการศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาต่าง ๆ จาก
 ต่างประเทศร้อยละ ๓๒.๖๕ และปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรีร้อยละ ๑๓.๔๖ และผู้แปลที่สำเร็จ
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ (ม.ศ. ๕) มีจำนวนเท่ากับ ผู้แปลที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ (ม.ศ. ๓)
 มีจำนวนน้อยที่สุด เพียงร้อยละ ๕.๓๓ เท่านั้น แต่เป็นผู้ที่ทำงานแปลมาเป็นเวลานานนับ
 สิบ ๆ ปีมาแล้ว

นอกจากพิจารณาคุณสมบัติผู้แปลแล้ว อาจจะแยกผู้แปลตามภาษาที่แปลได้ ดังปรากฏ
 ในตารางที่ ๑๘

ตารางที่ ๑๘

ผู้แปลแยกประเภทตามภาษา

ภาษาตะวันออก	ผู้แปล			ภาษาตะวันตก	ผู้แปล			ยอดรวม ผู้แปล
	วิชาการ	นวนิยาย	รวม		วิชาการ	นวนิยาย	รวม	
จีน	๒	๒	๔	อังกฤษ	๑๘	๒๔	๔๒	-
สันสกฤต	๑	-	๑	ฝรั่งเศส	๒	-	๒	-
ฮินดี	๑	-	๑	เยอรมัน	๑	-	๑	-
อาหรับ	๑	-	๑					
รวมนักแปล ภาษาตะวันออก	๕	๒	๗	รวมนักแปล ภาษาตะวันตก	๒๑	๒๔	๔๕	๕๒

หมายเหตุ ผู้แปลภาษาสันสกฤตแปลภาษาสิงหลด้วยนับเป็น ๑ คน

จากตารางที่ ๑๔ ผู้แปลภาษาตะวันตกมีมากกว่าภาษาตะวันออกประมาณ ๒ เท่า
ซึ่งนับเฉพาะผู้แปลภาษาอังกฤษเท่านั้น ภาษาที่ผู้แปล ๆ รองลงมาคือภาษาจีน มีจำนวน ๔ คน
ส่วนภาษาอื่น ๆ มีอย่างละหนึ่งคนหรือสองคน

การดำเนินการแปลของผู้แปล นอกจากภาษาแตกต่างกันแล้ว วิธีการอื่น ๆ อาทิเช่น
การดำเนินการเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ก็ย่อมแตกต่างกันไป ดังรายละเอียดในตารางต่อไป

ตารางที่ ๑๘

ผู้แปลกับการขอลิขสิทธิ์การแปล

ขอลิขสิทธิ์	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนที่ขอ						
โดยตรงจากผู้เขียน	๔	๑๕.๓๘	๓	๑๑.๕๔	๗	๑๓.๕๖
หน่วยราชการติดต่อ	๘	๓๐.๗๖	—	—	๘	๑๕.๓๘
สมาคมติดต่อ	๘	๓๐.๗๖	—	—	๘	๑๕.๓๘
องค์การติดต่อ	๘	๓๐.๗๖	๑๐	๓๘.๕๖	๑๘	๓๕.๖๑
อื่น ๆ	๑	๓.๘๕	๓	๑๑.๕๔	๔	๗.๖๙
จำนวนที่ไม่ขอ						
หนังสือแปลหมดลิขสิทธิ์	๓	๑๑.๕๔	๕	๑๘.๖๒	๘	๑๕.๓๘
วรรณกรรมคลาสสิก	๓	๑๑.๕๔	๔	๑๕.๓๘	๗	๑๓.๕๖
อื่น ๆ	๖	๒๓.๐๘	๖	๒๓.๐๘	๑๒	๒๓.๐๘

หมายเหตุ ผู้แปลที่ขอลิขสิทธิ์ด้วยวิธีอื่น

ผู้แปลวิชาการ ๑ คน ขอไปยังสำนักพิมพ์

ผู้แปลนวนิยาย ๓ คน

๑ คนขอไปยังสำนักพิมพ์และโรงภาพยนตร์

๑ คนขอไปยังสถานทูต

๑ คนถือว่าการแปลวิชาการไม่สงวนลิขสิทธิ์

ผู้แปลที่ไม่ขอลิขสิทธิ์

ผู้แปลวิชาการ ๒ คน

๒ คนอ้างว่าเป็นการแปลแบบเรียงเรียง

- ๑ คนไม่มีเวลาขอลิขสิทธิ์
- ๑ คนแปลจากฉบับภาษาจีน
- ๑ คนอ้างตามชื่อยกเว้นในอนุสัญญา
กรุงเบอร์น
- ๑ คนเป็นเรื่องแปลทางศาสนา

ผู้แปลนวนิยาย ๒ คน

๔ คนถือว่าเป็นสมบัติมหาชน

- ๒ คนไม่ทราบรายละเอียดและวิธีการ
ถือตามสำนักพิมพ์ว่าตลาดหนังสือไทย
ยังไม่กว้าง

จากตารางที่ ๑๕ ผู้แปลส่วนใหญ่ร้อยละ ๓๔.๖๑ ขอลิขสิทธิ์ในการแปลหนังสือโดย
ให้องค์การพิทักษ์ให้ รอดลงมาร้อยละ ๑๕.๓๘ ขอลิขสิทธิ์ผ่านหน่วยราชการและสมาคม ผู้แปล
ส่วนน้อยร้อยละ ๓.๖๕ ที่ขอลิขสิทธิ์ด้วยวิธีการอื่น ๆ

ส่วนผู้ไม่ขอลิขสิทธิ์เพราะส่วนใหญ่ร้อยละ ๑๕.๓๘ กล่าวว่าหนังสือแปลหมดลิขสิทธิ์
ผู้เขียน

นอกจากการดำเนินการเกี่ยวกับลิขสิทธิ์แล้ว วิธีการแปลของผู้แปลมีแตกต่างกันไป
ตามลักษณะของเอกสารที่แปล ดังรายละเอียดในตารางที่ ๒๐

ตารางที่ ๒๐

วิธีการที่ผู้เปลี่ยนมิใช้ในการแปล

แบบการแปล	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การแปลแบบเสรี	—	—	๑	๓.๘๔	๑	๑.๕๒
แปลแบบรักษารูปคำและ สำนวน	๑๑	๕๒.๓๐	๒๐	๗๖.๕๒	๓๑	๕๕.๖๑
แปลและเรียบเรียง	๑๐	๓๘.๔๖	๑๐	๓๘.๔๖	๒๐	๓๘.๔๖
แปลแบบเก็บความ	๒	๗.๗๐	๓	๑๑.๕๔	๕	๙.๖๑
แปลและตัดตอนข้อความ	๑	๓.๘๔	๑	๓.๘๔	๒	๓.๘๕
ตัดแต่งบางเล็กน้อย	๑	๓.๘๔	๔	๑๕.๓๘	๕	๙.๖๑
ตัดแต่งเค้าโครงเรื่อง	๑	๓.๘๔	—	—	๑	๑.๕๒
แบบอื่น ๆ	๒	๗.๗๐	๔	๑๕.๓๘	๖	๑๑.๕๔

หมายเหตุ ผู้แปลวิชาการ ๒ คน แปลตามประเภทของเอกสารที่แปล
ผู้แปลนวนิยาย ๔ คน

- ๑ คนถือว่าแล้วแต่ความต้องการของผู้แปล
- ๑ คนแปลเพื่อให้ชาวไทยอ่านเข้าใจง่าย มีน้ำหนักและภาพพจน์เท่าเดิม
- ๒ คนโดยยืมความผู้อ่าน ๆ แล้วเห็นว่าไม่ซ้กัน

จากตารางที่ ๒๐ วิธีการที่ผู้เปลี่ยนใช้ในการแปลมากที่สุดประมาณร้อยละ ๕๘.๒๑
นิยมแปลแบบรักษารูปคำและสำนวน รองลงมาคือร้อยละ ๓๘.๕๖ แปลและเรียบเรียง วิธีที่
นิยมน้อยที่สุดคือร้อยละ ๑.๕๒ นิยมแปลแบบเสรีและคัดแปลงเท่าโครงเรื่องในการแปล
ในด้านการดำเนินการแปลนั้น ผู้แปลมีวิธีดำเนินการต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒๑

วิธีดำเนินการแปล

วิธีการแปล	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ศึกษาเนื้อเรื่อง	๓	๑๑.๕๔	๑๓	๕๐.๐๐	๑๖	๓๐.๕๓
ศึกษาใจความในเรื่อง	๒๑	๘๐.๓๖	๑๓	๖๕.๓๘	๓๔	๕๓.๑๓
จัดเค้าโครงเรื่องให้ เหมาะสม	๑	๓.๘๔	๓	๑๑.๕๔	๔	๗.๖๙
ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่ไม่สามารถตีความให้ชัดเจนได้	๕	๑๘.๒๓	๕	๓๘.๖๐	๑๐	๒๖.๓๖
ความเห็นอื่น ๆ	๓	๑๑.๕๔	๔	๑๕.๓๘	๗	๑๓.๕๖

- หมายเหตุ ผู้แปลวิชาการ ๓ คน.-
- ๑ คนเลือกเรื่องและสำนวน (Style) ที่เหมาะกับคนไทย
 - ๒ คนอ่านเรื่องให้จบอย่างละเอียดก่อนแปล
- ผู้แปลนวนิยาย ๔ คน.-
- ๑ คนอ่านใหญ่เรื่องตลอดก่อน
 - ๑ คนศึกษาผู้ประพันธ์เท่าที่จะทำได้ว่ามีอารมณ์อย่างไร
 - ๑ คนแปลอย่างไรแล้วแต่คนฉบับ ถ้าเป็นการแปลข่าวสารไม่ต้องรักษารูปคำและสำนวน หากแปลโดยเรียบเรียง
 - ๑ คนรักษาของเดิม แล้วแต่จะเรียบเรียงในภาษาไทย โดยรักษารสเดิมเท่าที่จะทำได้

จากตารางที่ ๒๑ วิธีการดำเนินการแปลที่ผู้แปลชอบใช้มากที่สุดคือ ผู้แปลร้อยละ ๓๓.๐๓ ใช้วิธีดำเนินการโดยตีความในเรื่องก่อนที่จะจัดแปลหรือศึกษาตัวละคร รองลงมา ร้อยละ ๓๐.๓๓ เห็นว่าควรศึกษาเนื้อเรื่องก่อนที่จะจัดแปล และผู้แปลจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ ๓.๖๔ เห็นว่าควรดำเนินการจัดเค้าโครงเรื่องให้เหมาะสมก่อนที่จะแปล

ในการแปลวรรณกรรมนั้น เนื่องจากผู้แปลในประเทศไทยปัจจุบันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นครูอาจารย์และข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ กังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยใครที่จะเสนอระยะเวลาที่ท่านผู้แปลเหล่านี้ใช้ในการแปล ก็ขอยละเอียดยในตารางที่ ๒๖

ตารางที่ ๒๒

ผู้แปลและ เวลาที่ใช้ในการแปล

ระยะเวลา	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๒.๐๐-๕.๐๐	-	-	๔	๑๕.๓๘	๔	๗.๖๙
๕.๐๐-๑๒.๐๐	๒	๗.๖๙	๑	๓.๘๕	๓	๕.๗๗
๑๒.๐๐-๑๕.๐๐	๑	๓.๘๕	๓	๑๑.๕๔	๔	๗.๖๙
๑๕.๐๐-๑๘.๐๐	-	-	๑	๓.๘๕	๑	๑.๙๓
๑๘.๐๐-๒๑.๐๐	๑	๓.๘๕	๒	๗.๖๙	๓	๕.๗๗
๒๑.๐๐-๒๔.๐๐	๓	๑๑.๕๔	๕	๑๙.๒๓	๘	๑๕.๓๘
หลัง ๒๔.๐๐ นาฬิกา	๑	๓.๘๕	๒	๗.๖๙	๓	๕.๗๗
ไม่กำหนดเวลา	๑๘	๖๙.๒๓	๘	๓๑.๖๐	๒๖	๕๐.๐๐
รวม	๒๖	๑๐๐.๐๐	๒๖	๑๐๐.๐๐	๕๒	๑๐๐.๐๐

ที่มา จากการสำรวจ

จากตารางที่ ๒๒ ผู้แปลส่วนมากร้อยละ ๕๐ ไม่กำหนดเวลาในการแปล รองลงมา ร้อยละ ๑๕.๓๘ เริ่มแปลเวลา ๒๑.๐๐ นาฬิกา ถึง ๒๔.๐๐ นาฬิกา ช่วงเวลาที่ผู้แปลไม่นิยม คือเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา ถึง ๑๘.๐๐ นาฬิกา ซึ่งมีผู้แปลที่ใช้เวลาช่วงนี้แปลเพียงร้อยละ ๑.๘๖ เท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้แปลส่วนใหญ่เป็นข้าราชการและครูอาจารย์ ช่วงเวลาดังกล่าวจะเป็นเวลาที่เมื่อยล้าจากงานประจำวันก็อาจจะเป็นได้

เมื่อผู้แปลไม่มีการกำหนดเวลาแปล การแปลวรรณกรรมแต่ละเรื่องจึงเสร็จเร็วช้า ต่างกัน รายละเอียดปรากฏในตารางต่อไป

ตารางที่ ๒๓

ระยะเวลาซึ่งผู้แก้ไขแปลวรรณกรรม (ภาษาต่างประเทศ)

ระยษณน	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑-๓ เดือน	๕	๑๕.๒๒	๘	๓๐.๓๖	๑๓	๒๕.๐๐
๔-๖ เดือน	๔	๑๕.๓๘	๘	๓๐.๓๖	๑๒	๒๓.๐๗
๗-๙ เดือน	๑	๓.๘๔	๒	๗.๓๐	๓	๕.๗๗
๑ ปี	๖	๒๓.๐๘	๒	๗.๓๐	๘	๑๕.๓๘
๒ ปี	๔	๑๕.๓๘	๒	๗.๓๐	๖	๑๑.๕๔
มากกว่า ๒ ปี	๖	๒๓.๐๘	-	-	๖	๑๑.๕๔
กรณีอื่น ๆ	๕	๑๕.๒๒	๑๒	๔๖.๑๔	๑๗	๓๒.๖๘

หมายเหตุ ตอบไขหลายคำตอบ

ผู้แปลวิชาการ ๕ คน

๒ คนขึ้นอยู่กับความสั้นยาว

๒ คนขึ้นอยู่กับเวลาว่าง

๑ คนขึ้นอยู่กับการนำลงในนิตยสาร

ผู้แปลนวนิยาย ๑๒ คน

๗ คนขึ้นอยู่กับความยากง่ายและความสั้นยาว

๒ คนขึ้นอยู่กับเวลาว่าง

๓ คนขึ้นอยู่กับสำนักพิมพ์นำลงพิมพ์ในนิตยสาร สยามิและอารมณ

ถ้าเป็นสารคดีเรื่องสั้นจะใช้เวลาตอนละ ๑ ชั่วโมง

จากตารางที่ ๒๓ ผู้แปลส่วนมากร้อยละ ๓๒.๖๕ ไม่สามารถกำหนดระยะเวลาในการแปลวรรณกรรมแต่ละเรื่องได้ รองลงมาร้อยละ ๒๓.๐๗ กล่าวว่าใช้เวลาประมาณ ๔ เดือนถึง ๖ เดือน และผู้แปลจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ ๕.๗๗ ที่ใช้เวลานาน ๗ เดือนถึง ๘ เดือน

การแปลวรรณกรรมของผู้แปลนี้จะเสร็จเร็วช้านั้นอาจจะขึ้นอยู่กับแรงบันดาลใจของผู้แปลอีกด้วย ผู้แปลบางท่านอธิบายว่าแรงบันดาลใจและกำลังใจมีส่วนช่วยให้ผลิตผลงานที่และรวดเร็วอีกด้วย ผู้เขียนจึงใคร่ที่จะเสนอความเกี่ยวข้องของแรงบันดาลใจของผู้แปลในตารางต่อไป

ตารางที่ ๒๔

แรงบันดาลใจของผู้แปล

	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สำนักพิมพ์	๕	๑๕.๓๘	๖	๒๓.๐๘	๑๐	๑๕.๒๓
ผู้xorอง	๖	๒๓.๐๘	๖	๒๓.๐๘	๑๒	๒๓.๐๘
ได้รับเชิญจากสถาบันและ สมาคม	๑๒	๔๖.๑๕	๑	๓.๘๕	๑๓	๒๕.๐๐
ได้รับงานจากหน่วยงาน ราชการ	๕	๑๕.๒๒	๑	๓.๘๕	๖	๑๑.๕๕
เพื่อให้คนไทยมีโอกาสอ่าน วรรณกรรมต่างประเทศเป็น ภาษาไทย	๘	๓๐.๗๖	๕	๑๘.๖๐	๑๓	๒๖.๖๖
สนใจและรักงานนี้	๑๒	๔๖.๑๕	๑๓	๔๙.๒๓	๒๕	๕๑.๓๓
เหตุผลอื่น ๆ	๒	๗.๖๙	๓	๑๑.๕๓	๕	๑๐.๐๐

หมายเหตุ ตอบไขหลายคำตอบ
 ผู้แปลวิชาการ ๒ คนแปลเพราะนิสิตนักศึกษาxorองให้แปล
 ผู้แปลนวนิยาย ๓ คน.- ๓ คนบรรณาธิการนิตยสารxorองให้แปล, ๒ คนแปลเพื่อ
 ความสนุก, ๑ คนมีผู้xorองให้แปล, และ ๑ คนแปลเป็นอาชีพ

ตารางที่ ๒๕ ผู้แปลส่วนมากมีแรงบันดาลใจในการแปลเพราะสนใจและรักงานนี้
 ร้อยละ ๕๕.๓๓ รองลงมาคือเพื่อให้คนไทยมีโอกาสอ่านวรรณกรรมต่างประเทศเป็นภาษาไทย
 ร้อยละ ๓๖.๖๕ ส่วนผู้แปลที่ได้รับเชิญจากหน่วยราชการมีจำนวนน้อยที่สุดคือร้อยละ ๑๑.๕๕
 นอกจากแรงบันดาลใจแล้ว การอ่านวรรณกรรมที่ชอบนั้นก็ทำให้เกิดผลงานแปลตาม
 มาด้วย ผู้แปลชอบวรรณกรรมสาขาใดก็มักจะแปลวรรณกรรมสาขานั้น

ตารางที่ ๒๕

ประเภทหนังสือที่ผู้เปลี่ยนนิมแปล

หมวดวิชา	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เบ็ดเตล็ด	—	—	๘	๓๐.๗๖	๘	๑๕.๓๘
ปรัชญา	๖	๒๓.๐๘	๓	๑๑.๕๔	๙	๑๗.๓๐
ศาสนา	๔	๑๕.๓๘	๔	๑๕.๓๘	๘	๑๕.๓๘
สังคมศาสตร์	๑๓	๕๐.๐๐	๗	๒๖.๕๖	๒๐	๓๘.๕๖
ภาษาศาสตร์	๒	๗.๖๙	—	—	๒	๓.๘๕
วิทยาศาสตร์	๒	๗.๖๙	—	—	๒	๓.๘๕
เทคโนโลยี	—	—	—	—	—	—
ศิลปะและการดนตรี	๑	๓.๘๕	๑	๓.๘๕	๒	๓.๘๕
วรรณคดี	๒	๗.๖๙	๘	๓๐.๗๖	๑๐	๑๙.๒๐
ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์	๕	๓๘.๖๐	๑๓	๕๐.๐๐	๑๘	๓๕.๓๐
วรรณกรรมสำหรับเด็ก และเยาวชน	๕	๑๙.๒๓	๘	๓๐.๗๖	๑๓	๒๕.๐๐

ที่มา จากการสำรวจ

จากตารางที่ ๒๕ ผู้เปลี่ยนนิมแปลวรรณกรรมหมวดภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ ๓๕.๓๐ รองลงมาคือหมวดสังคมศาสตร์ ร้อยละ ๓๘.๕๖ หมวดเทคโนโลยีไม่มีผู้เปลี่ยนเลย วรรณกรรมที่ผู้แปลชอบมากไปหาน้อย แสดงไว้ในตารางที่ ๒๖

ตารางที่ ๒๖

ประเภทหนังสือที่ผู้แปลชอบแปลจากมากไปหาน้อย

สาขาวิชา	\bar{x}	แปลความ
ปรัชญา	๘.๘๐	มาก
สังคมศาสตร์	๘.๑๖	มาก
ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์	๘.๑๘	มาก
วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน	๘.๐๐	มาก
ศาสนา	๓.๘๘	มาก
วรรณคดี	๓.๖๘	มาก
ศิลปะและการดนตรี	๓.๕๐	มาก
เบ็ดเตล็ด	๓.๐๐	ปานกลาง
ภาษาศาสตร์	๓.๐๐	ปานกลาง
วิทยาศาสตร์	๓.๐๐	ปานกลาง

ที่มา จากการสำรวจ

จากตารางที่ ๒๖ โดยเฉลี่ยแล้วหนังสือประเภทที่ผู้แปลชอบมากที่สุดคือสาขาปรัชญาและสังคมศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือสาขาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ศาสนา วรรณคดี ศิลปะและการดนตรี ส่วนสาขาที่เหลือผู้แปลชอบปานกลาง

ตารางที่ ๒๗

แหล่งพิมพ์หนังสือแปล

สถานที่พิมพ์	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สำนักพิมพ์เอกชน	๖	๒๖.๓๖	๑๓	๕๐.๐๐	๑๙	๓๖.๕๔
สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์ ของหน่วยราชการ	๕	๓๔.๖๖	—	—	๕	๑๓.๓๓
องค์กรและสมาคม	๘	๓๐.๓๖	๖	๒๓.๐๘	๑๔	๒๖.๓๖
สำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัย	๕	๑๙.๒๖	—	—	๕	๙.๖๓
โรงพิมพ์เอกชน	๓	๑๑.๕๔	๓	๑๑.๕๔	๖	๑๑.๓๖
พิมพ์เองขายเอง	๓	๒๖.๓๖	๖	๒๖.๓๖	๑๓	๒๕.๐๐
อื่น ๆ	—	—	๓	๑๑.๕๔	๓	๕.๗๓

หมายเหตุ ผู้แปลตอบไคหลายคำตอบ

ผู้แปลนวนิยาย ๑ คนชายลิสตีทซ์เป็นครั้งคราว

๑ คนพิมพ์ตามนิตยสารรายสัปดาห์ต่าง ๆ

๑ คนแม่กำกับโรงพิมพ์

ตารางที่ ๒๗ ผู้แปลส่วนมากร้อยละ ๓๖.๕๔ พิมพ์หนังสือที่สำนักพิมพ์เอกชน รองลงมา ร้อยละ ๒๖.๓๖ มอับโห่งการและสมาคมจัดพิมพ์ และสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยพิมพ์หนังสือ น้อยที่สุด ดังนั้นหนังสือแปลทางวิชาการจึงมีน้อยและควรหาวิธีการส่งเสริมดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒๘

ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการแปลในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการ ส่งเสริมการแปล	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จัดตั้งศูนย์การแปล	๗	๒๖.๗๖	๖	๒๓.๐๘	๑๓	๒๕.๐๐
จัดเงินทุนสงเคราะห์ผู้แปล เพื่อผู้แปลโคคาแปลสูงขึ้น	๑๖	๕๖.๑๖	๘	๓๐.๗๖	๒๔	๔๘.๕๖
จัดมาตรฐานการแปล	๑	๓.๔๕	๓	๑๑.๕๕	๔	๗.๖๕
ส่งเสริมผู้อ่านขยายกิจการ ห้องสมุดไปสู่ชนบท	๒	๗.๗๐	๑	๓.๘๕	๓	๕.๗๗
ควรมีการวิจารณ์หนังสือแปล เพื่อเผยแพร่		—	๓	๑๑.๕๕	๓	๕.๗๗
ควรคัดเลือกเรื่องแปลที่ จะเป็นประโยชน์แก่สังคมไทย	๒	๗.๗๐	๕	๑๘.๖๖	๗	๑๓.๘๖
มีหน่วยงานติดต่อขอลิขสิทธิ์ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก	๑	๓.๔๕	๒	๗.๗๐	๓	๕.๗๗
จัดประกวดหนังสือแปล ประจำปี	—	—	๓	๑๑.๕๕	๓	๕.๗๗
ถือเป็นนโยบายระดับชาติ	๒	๗.๗๐	—	—	๒	๓.๘๕
ชื่อเรื่องควรตั้งให้เร้าใจผู้อ่าน	๓	๑๑.๕๕	๔	๑๕.๓๘	๗	๑๓.๘๖

ตารางที่ ๒๘ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะในการ ส่งเสริมการแปล	ผู้แปลวิชาการ		ผู้แปลนวนิยาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สมาคมภาษาและหนังสือ ควรจะเข้ามามีบทบาท มากกว่าปัจจุบัน มีผู้ตรวจต้นฉบับ	๑	๓.๘๔	-	-	๑	๑.๙๖
ผู้แปลและผู้เรียบเรียง ควรร่วมงานกัน	๒	๗.๗๐	๑	๓.๘๔	๓	๕.๗๗
	-	-	๒	๗.๗๐	๒	๓.๘๕

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า ๑ คำตอบ

ที่มา จากการสำรวจ

จากตารางที่ ๒๘ ผู้แปลวิชาการและนวนิยายมีส่วนมากร้อยละ ๓๘.๔๖ เห็นว่าควรเพิ่มค่าแปลให้มากขึ้น รองลงมาร้อยละ ๒๕ เสนอว่าควรดำเนินการจัดตั้งศูนย์การแปลและผู้แปลเพียงร้อยละ ๑.๙๖ เท่านั้น เสนอให้สมาคมภาษาและหนังสือเป็นผู้ประสานงานติดต่อกับสถาบันต่าง ๆ ในการส่งเสริมการแปลคำราให้แกสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ

จึงเห็นได้ว่าผู้แปลในประเทศไทยสมัยแรกเป็นผู้ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถภาษาไทยและภาษาบาลีหรือสันสกฤตเป็นอย่างดี ผู้แปลนับแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นผู้ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากนักปราชญ์ราชบัณฑิต ผู้แปลในสมัยพระเจ้าทรงธรรมและสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตลอดจนสมัยต่อ ๆ มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็เป็นผู้ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

ผู้แปลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก นอกจากกรมพระราชวังหลัง เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แล้ว มีที่ปรากฏนามเช่น พระยาอินทวิคิตราช พระภิมรรมณี และพระศรีภูมิปริชา ซึ่งเป็นผู้แปลราชาธิราชร่วมกับเจ้าพระยาพระคลัง ผู้แปลสมัยต่อมาคือ สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส กรมหมื่นนเรศวรโยธี เจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ และเจ้าพระยาอมราช เป็นต้น

ผู้แปลในสมัยแรก ๆ โดยเฉพาะการแปลจากภาษาบาลีแล้วปรากฏว่าแปลอย่างละเอียดที่สุด เรื่องที่ผู้แปลดำเนินการแปลอย่างละเอียดยิ่งเหล่านี้มีอาทิเช่น "มหาชาติคำหลวง" และหนังสือแปลพระไตรปิฎกและพระคัมภีร์ในสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้แปลสมัยนั้นดำเนินการแปลอย่างประณีตและบรรจงมาก ดังตัวอย่างการแปลทั้ง ๓ แบบในหนังสือมังคลัตถทีปนี ภาคภาคที่ ๑ ข้อ ๒๐ ดังกล่าวไว้ใน ๒.๑ สมัยนี้มีผู้แปลภาษาบาลีที่สามารถมาก และแปลได้ก็จนสามารถยึดเป็นแบบอย่างในการแปลบาลีปัจจุบัน

ผู้แปลในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง พ.ศ. ๒๔๓๕ ผู้แปลสมัยนี้ส่วนมากเป็นขุนนางและข้าราชการสำนัก แต่มีบุคคลภายนอกและพวกมิชชันนารี เริ่มแปลหนังสือภาษาตะวันตกเป็นภาษาไทย อาทิเช่นบาทหลวงคาทอลิก มอเก็น และนายแคนมีชบริคเด (บุตร) ผู้แปลสมัยต่อ ๆ มานับแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา ปรากฏว่านักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ก็สนใจงานแปล คณะหนังสือพิมพ์สยามแปลพงศาวดารจีน

^๑ เจ้าพระยาพระคลัง (หน). พระราชพงศาวดารรามัญเรื่องราชาธิราช. (พระนคร: บริการ, ๒๔๘๘), หน้า ๑.

เรื่อง "บุเชกเทียน" พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๕ และคณะหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ แปลเรื่อง
"โหงวโหวงเพงปัก" ในปีเดียวกัน

ผู้แปลสมัยนี้ที่ควรกล่าวนามและพระนาม มีอาทิเช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว ผู้ประทานกำเนิดการแปลภาษาตะวันตกแบบปัจจุบัน ซึ่งผู้แปลหลายท่านในรัชกาลนั้น
มี น.ม.ส. [กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์] พระยาอนุমানราชชนน พระสารประเสริฐ และ
หลวงสารานุประพันธ์ เป็นต้น

นับแต่บัดนั้นมาจนถึงปัจจุบัน ผู้แปลเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ มากขึ้น ผลการวิจัย
ปรากฏว่า ผู้แปลส่วนมากเป็นครูอาจารย์คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓๘ และเป็นข้าราชการจาก
หน่วยงานอื่น ๆ ร้อยละ ๑๕.๓๘ ผู้แปลที่ดำเนินธุรกิจส่วนตัวมีน้อยที่สุด คือร้อยละ
๓๕.๓๘ เท่านั้น

ผู้แปลหลายท่านมีความประสงค์ที่จะประกอบอาชีพเป็นผู้แปลอาชีพ แต่ไม่สามารถ
กระทำได้ในเวลานี้ เพราะอัตราค่าแปลในประเทศไทยต่ำมาก อัตราค่าแปลเรื่องแปลแต่ละ
เรื่องเฉลี่ยประมาณ ๓,๐๐๐ บาท ถึง ๖,๐๐๐ บาท ผู้แปลที่ได้ค่าแปลสูงถึง ๑๒,๐๐๐ บาท
มีเพียงร้อยละ ๑.๘๖ เท่านั้น (ตารางที่ ๑๖)

ถ้ามีศูนย์การแปลและจัดมาตรฐานการแปลในประเทศไทยให้สูงขึ้น เพื่อจกสวัสดิการ
และส่งเสริมผู้แปลซึ่งมีความสามารถและความสนใจในการแปลวรรณกรรมเพื่อประโยชน์แก่
สังคมไทย

เมื่อพิจารณาอายุผู้แปลในปัจจุบัน ผู้แปลที่มีอายุระหว่าง ๔๐ ปี ถึง ๔๔ ปี มีจำนวน
มากที่สุด ร้อยละ ๒๑.๑๕ ผู้แปลที่มีอายุมากที่สุดคือ ๔๔ ปีมี ๑ คน และผู้แปลที่อายุน้อยที่สุด
มีอายุ ๓๐ ปี มี ๒ คน คุณวุฒิผู้แปลส่วนมากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากต่างประเทศ
และปริญญาคุณวุฒิตีมี ๗ คน หรือร้อยละ ๑๓.๔๖ (ตารางที่ ๑๗) เนื่องจากผู้แปลส่วนใหญ่
ศึกษามาจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา จึงปรากฏว่ามีผู้แปลภาษาอังกฤษ ๕๒ คนจาก
ผู้แปลทั้งหมด ๕๖ คน รองลงมาผู้แปลภาษาจีน ๔ คน (ตารางที่ ๑๘)

ปัญหาที่ผู้แปลประสบอยู่ในปัจจุบันคือ การหาต้นฉบับแปลที่เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย และอัตราค่าแปลในปัจจุบันค่าผู้แปลจึงเสนอให้จัดตั้งศูนย์การแปลเพื่อดำเนินการแปลให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ให้มีการวิจารณ์หนังสือแปล ตลอดจนจัดให้มีการประกวดหนังสือแปลเพื่อเป็นการจูงใจผู้อ่านและผู้แปล